

Notes sobre un segle de revistes i diaris esportius

JOSEP MARIA FIGUERES

La premsa esportiva ha estat poc, molt poc estudiada. Aquesta és potser la primera constatació en voler efectuar una aproximació a la història del periodisme escrit en matèria esportiva. Només uns pocs articles i, naturalment, els comentaris i fitxes pertinents en obres que tracten la premsa des d'una perspectiva global i amb voluntat exhaustiva.

La seva tradició és notable a casa nostra. Ho demostra la gran quantitat de capçaleres i el fet representatiu de moltes d'antigues, com "El Mundo Deportivo" nascut el 1906 com a setmanari dedicat a l'automobilisme i ciclisme i que fou el segon periòdic en antiguitat després de la milanesa "La Gazzetta dello Sport" (1897) i malgrat les circumstàncies a vegades adverses s'ha mantingut contrari, és el cas de "Muntanya" que fou "Montana" els anys quaranta o "El Once" que substituï després de la guerra a la catalana "Xut!" de gloriosa història en els anuals futbolístics.

22

Revistes i butlletins

La premsa esportiva a Catalunya neix el 1856 amb la publicació quinzenal "El Cazador" que tenia com a subtítol "destinado a defender los derechos de los cazadores y

a reclamar la observancia de las leyes de caza". Era la típica publicació de mitjans de segle, sense il·lustracions, poques pàgines i l'editava l'"Armeria Barcelonesa" pels seus clients tot i que es venia també independentment de la seu social. Aquesta és la primera fitxa que hem localitzat, potser en trobaríem alguna altra d'anterior. Segurament. Encara hi ha pendent el catàleg de la premsa feta a Catalunya en llengua castellana i ens enduríem moltes sorpreses si algun dia s'emprèn aquesta importantíssima iniciativa.

Fins avui que la premsa esportiva ha tingut una florida respectable. I és, potser amb la premsa informativa de televisió i la femenina i l'especialitzada, la qui té més títols i una incondicional adhesió de les minories. La relació adjunta de títols ens permet d'adonar-nos com primer ha estat l'arribada de l'esport nou, sigui l'esquí o el ciclisme, sigui el submarinisme o el motorisme, i tot seguit han aparegut ja publicacions monogràfiques, que és la principal característica de la premsa esportiva: la seva gran versatilitat en adaptar-se a l'afecció. Quan el basquet té una punta positiva de seguidors, apareixen a tot l'estat tres o quatre grans publicacions monogràfiques. Quan és altre esport nou que té seguidors passarà poc temps fins a aparèixer la revista obligada.

Una segona constatació és la pervivència de les publicacions que podríem dir clàssiques, és a dir la premsa de caràcter excursionista que feta directament pels clubs i associacions és d'una gran antiguitat i manté una digna presència —"Muntanya", "Vèrtex", "Excursionisme"...— gràcies al nombre d'afiliats a les principals associacions excursionistes.

El tercer aspecte a destacar és la presència de diaris esportius, fet insòlit en el periodisme, cenyits a l'esport rei per excel·lència avui: el futbol. Certament, a Roma, Madrid, París... hi ha hagut també periòdics esportius però el públic català ha destacat per aquesta adhesió, la qual ha possibilitat que apareixin sis grans tipus de publicacions:

- a) publicacions informatives d'actualitat esportiva.
- b) publicacions de crítica i informació d'un esport concret.
- c) diaris monogràfics dedicats al futbol.
- d) setmanaris humorístics i satírics dedicats al futbol.
- e) butlletins informatius d'associacions i clubs.
- f) premsa institucional, publicacions anuals de grans esdeveniments esportius i publicacions no seriades.

Edouard Seidler va publicar a la col·lecció "Kiosque" d'Armand Colin, dedicada a estudis de premsa, una singular obra: "Le sport et la presse." En ella fa una dissecció de la història de la premsa esportiva francesa ben suggerent i dedica un breu apartat a la premsa mundial. De l'Estat espanyol només fa referència a dos títols:

"En Espagne, deux quotidiens; "Marca", dont le tirage est de 100.000 exemplaires et "El Mundo Deportivo" (60.000 exemplaires). Un gran nombre d'hebdomadaires spécialisés répondent à la passion sportive exaspérée des espagnols: on en dénombre huit à Barcelona seulement, mai leurs tirages sont très limités." (1964).

El 1972 va efectuar-se l'exposició "100 años de prensa deportiva en Cataluña" arran l'edició del Saló Nàutic Internacional i amb el patrocini de l'Ajuntament barceloní. Una gran contribució dels col·leccionistes —Joan Torrent, Josep Porter, Joan Marca, J.A. Samaranch, Pere Voltes, C. Pérez de Rozas, F. Mateu Llopis, etc.— afavorí que l'exposició fos un èxit pel la quantitat de capçaleres aplegades. Vegem amb un xic de detall el catàleg tot agrupant cronològicament les publicacions recollides.(1)

Relació de Publicacions esportives editades a Barcelona de caràcter general en el període 1856-1970

1856 "El Cazador"	1909 "El Automovilista Español"
1878 "Butlletí de l'Associació d'Excursions Catalana"	1909 "Eco de Sports"
1878 "L'Excursionista"	1909 "Locomoción Aérea"
1880 "Almanaque Perpetuo del Pescador"	1909 "Revista de Locomoción Aérea"
1881 "Anuari de l'Associació d'Excursions Catalana"	1909 "La Vida Sportiva"
1878 "L'Excursionista"	1910 "Aviación"
1882 "Hipódromo Cómic"	1910 "El Sport"
1885 "El Sport Español"	1911 "Stadium"
1891 "Butlletí del Centre Excursionista de Catalunya"	1912 "El Billar"
1891 "El Ciclista"	1912 "Ciclisme"
1892 "La Velocipedia"	1912 "En el campo"
1893 "El Frontón"	1912 "Sport Ciclista Català"
1893 "Vela y Remo"	1913 "Boxeo y Sports Atléticos"
1894 "Unión Velocipedista española"	1913 "Diario de Sports"
1895 "La Cancha"	1913 "Eco de Sports y Espectáculos"
1896 "La Bicicleta"	1914 "Aviación"
1896 "La Cesta"	1914 "Cosmos Sports"
1896 "El Pelotari Cómic"	1914 "Foot-Ball"
1897 "Barcelona Sport"	1914 "La Pelota Chica"
1897 "El Campeón"	1915 "Arte Sport"
1897 "Los Deportes"	1915 "Excursions"
1897 "Sport Guía"	1915 "El Sport"
1899 "El Automovilismo Ilustrado"	1916 "Atlética"
1901 "Barcelona Sport"	1916 "Auto-cielo"
1903 "Vida Deportiva"	1916 "Calendario deportivo"
1904 "Col y Flor"	1916 "Cataluña Sportiva"
1904 "Nuevas Artes"	1916 "El Pompeyano"
1905 "Olympia"	1917 "Barcelona Sport"
1905 "Revista Deportiva"	1917 "Eco de Sports"
1906 "El Mundo Deportivo"	1917 "El Sport"
1907 "Skating Ring"	1917 "Vida Náutica"
1908 "La Pelota"	1918 "Auto-Moto"
1908 "Sports"	1918 "El Campeón"
	1918 "Los Deportes"

- 1918 "El Guía"
 1918 "H.P."
 1918 "Mar i Terra"
 1918 "Navegación"
 1918 "La Raza"
 1919 "Aire Libre"
 1919 "Diari de Sports y de Espectáculos"
 1919 "Eco de las Carreras"
 1919 "Fútbol"
 1920 "Automóvil Comercio"
 1920 "Auto-Técnica"
 1920 "El Cazador"
 1920 "Peloteo"
 1920 "La Zancadilla"
 1921 "Actualidad Deportiva y Teatral"
 1921 "El Auto"
 1921 "El Gongo"
 1921 "La Jornada Deportiva"
 1921 "Sporting"
 1921 "Tennis"
 1921 "Vida Deportiva"
 1921 "Vida Gráfica Deportiva"
 1922 "El Año Deportivo"
 1922 "Barcelona Sport"
 1922 "Boxing"
 1922 "Catalunya Sportiva"
 1922 "Eco de Sports"
 1922 "La Estaca"
 1922 "Hípica"
 1922 "La Pelota Semanal"
 1922 "La Raca"
 1922 "Xut!"
 1923 "Almanaque de Football"
 1923 "El Campeón"
 1923 "Diario de Sports"
 1923 "Gol"
 1923 "Mis Deportes"
 1923 "Pa-Nal!"
 1923 "La Publicitat" (suplement)
 1923 "La Torcaz"
 1923 "El Volante"
 1924 "La Barrila Deportiva"
 1924 "Biblioteca Deportiva"
 1924 "Boxeo"
 1924 "El Campeonato de Fútbol"
 1924 "Deportes"
 1924 "Faut"
 1924 "El Mundo en Auto"
 1924 "Orsai"
 1925 "Automóvil"
 1925 "La Actualidad Deportiva"
 1925 "Barcelona Deportiva"
 1925 "La Caza"
 1925 "Cataluña Automovilista"
 1925 "La Crónica Deportiva"
 1925 "Fútbol Asociación"
 1925 "L'Esport Català"
 1925 "El Ring"
 1925 "Safareig Deportiú"
 1925 "Vida Gráfica"
 1926 "Arte y Sport"
 1926 "La Bimba"
 1926 "Biblioteca Deportiva"
 1926 "Chic y Sport"
 1926 "Gràfic Sports"
 1926 "Información Deportiva"
 1926 "La Lucha Deportiva"
 1926 "Olimpia"
 1926 "Revista de Juventud"
 1926 "Sidral Deportiú"
 1927 "Criterium"
 1927 "El Mamporro"
 1927 "Match Hebdomadosio Deportivo"
 1927 "Motorista Club"
 1927 "Vida Náutica"
 1928 "Boxing"
 1928 "Ciclismo"
 1928 "Deportes"
 1928 "Excursionisme"
 1928 "Gaceta Deportiva"

1928 "La Pesca Deportiva"	1935 "El Galgo"
1928 "La Verdad Deportiva"	1935 "Gimnasia"
1929 "Barcelona	1936 "Anuari de l'Esquí
Automovilista"	Català"
1929 "Box"	1936 "Catalunya Atlética"
1929 "Catalunya Escultista"	1936 "Cultural Gimàstica
1929 "Deportes y Letras"	Deportiva"
1929 "Furia Española"	1936 "Culturasport"
1929 "Motobor"	1936 "Lebreles, Llebrers"
1929 "La Nau dels Esports"	1936 "L'Escout"
1929 "Ring"	1936 "Motor"
1929 "Unió Ciclista"	1937 "Aire"
1929 "Vida Nostra"	1938 "Automóvil"
1930 "Aviación"	1938 "Nueva España"
1930 "Barcelona Pesquera"	1943 "Mástil"
1930 "El Box"	1944 "Atletismo"
1930 "H.P. Revista del Motor"	1944 "El Deporte"
1930 "El Látigo Deportivo"	1945 "El Deporte Gráfico"
1930 "Mare Nostrum"	1945 "El Once"
1930 "Olympic Club"	1945 "Vida Deportiva"
1930 "La Rambla"	1946 "Barcelona Deportiva"
1930 "La Rambla de	1946 "Tenis, Golf, Bridge"
Catalunya"	1948 "Rumbo"
1930 "Real Automóvil de	1949 "Victor"
Cataluña"	1949 "Balcó"
1930 "Tararí"	1951 "El Año Deportivo"
1931 "Barcelona tennis"	1951 "Selecciones de Fútbol"
1931 "Catalunya Marítima y	1952 "Ciència i Muntanya"
Pesquera"	1952 "Club"
1931 "Cultura y Sport"	1952 "Dicen" (set.)
1931 "Icaria"	1952 "El Fanfarrón"
1931 "L'Esport de la Pesca"	1952 "El Globo"
1932 "Publi Sport"	1952 "Guía de Actividades
1932 "Revista Marítima"	Deportivas"
1933 "Ales"	1952 "Montana"
1933 "Atlética" (2a. èp.)	1952 "Olympia"
1933 "Catalunya Atlética"	1952 "Quinielas"
1933 "Frontón"	1953 "La Hoja Deportiva"
1933 "La Nave"	1953 "Revista Automoto"
1933 "Atletisme"	1954 "Juventud Deportiva"
1934 "Barcelona Deportiva"	1954 "Lean"
1934 "Base Ball"	1954 "Record"
1934 "El Sport Amateur"	1955 "Barça"
1935 "L'Esquí"	1955 "Cordada"

1955 "La Opinión Barcelonista"	1963 "Cuatro Ruedas"
1956 "Tenis Español"	1963 "Las Pesas"
1958 "El Directo"	1963 "Stroke"
1958 "Rueda Libre"	1963 "Rumor"
1959 "C.R.I.S."	1965 "Dicen..." (diari)
1959 "Motorama"	1965 "Pesca y Náutica"
1959 "Mundo Subacuático"	1965 "R.B."
1959 "Senderos"	1965 "Yate y Motonáutica"
1960 "Gran Prix"	1966 "Fórmula"
1960 "Pesca y Náutica"	1966 "Vèrtex"
1960 "Rebote"	1966 "Vida Acuática"
1961 "Grada"	1966 "El Pito"
1961 "Jinete"	1967 "La Granota"
1962 "Esquí"	1968 "Cataluña esquí"
1963 "Club"	1970 "Pesca"

En aquesta relació hi ha exclosos els butlletins de clubs i entitats que, pel període esmentat, són els següents:

Arenys de Mar	3	Montcada	1
Badalona	12	Olot	6
Barcelona	42	Palafrugell	1
Balaguer	1	Premià de Mar	1
Berga	1	Reus	14
Caldes de Montbui	1	Ribes de Fresser	1
Capellades	3	Ripoll	3
Esplugues	3	Roda de Ter	1
Figueres	4	Sabadell	12
Girona	3	Sant Adrià	4
Granollers	5	Sant Celoni	2
Hostalric	1	St. Feliu de G.	2
Igualada	3	St. Just D.	1
L'Hospitalet	1	Sitges	1
Lleida	28	Tarragona	12
Lloret	1	Tàrraga	1
Manlleu	2	Terrassa	19
Manresa	20	Tortosa	2
Martorell	2	Vendrell	2
Mataró	8	Vic	6
Mollet del Vallès	1	Vilafranca	4
Montblanc	1	Vilanova i la G.	13
		Vilassar de Mar	2

La premsa excursionista és potser l'apartat més extens d'aquesta premsa. Pràcticament totes les associacions de caràcter excursionista, muntanyenc, etc. publiquen un butlletí i al llarg de tot el segle ho han fet fins i tot en les etapes més difícils com vàrem quantificar pel període de postguerra on, amb discreció però amb entusiasme, arreu del país es publicaren aquests butlletins (2). Aquest ric teixit associatiu és el factor clau per entendre la gran riquesa de les publicacions especialitzades.

La premsa esportiva d'abast general, venuda a quioscos, ha estat feta per empreses creades expressament o bé resultats de publicacions ja existents que han creat la revista esportiva com a suplement d'un diari o revista "Catalunya Basquet" o "Tot Esport" d'"El Punt".

La tradició periodística d'aquesta premsa sempre ha coincidit amb l'expansió de la indústria periodística, però per a la feta en llengua catalana s'ha produït la particularitat que quan no s'ha pogut editar lliurement premsa informativa o política la premsa esportiva ha tingut un creixement de lectors en cercar així, per exemple en el barcelonisme, allò que no podia llegir-se o fer-se, en el catalanisme.

Avui les publicacions són molt nombroses, pràcticament a totes les ciutats importants catalanes existeixen butlletins de les associacions, en moltes d'altres hi ha suplementes esportius en setmanaris o diaris comarcals. Les publicacions a l'entorn del Club de Futbol Barcelona són i han estat nombroses i trobem publicacions des dels esports més dinàmics "Natació", "Cingles" fins als més estàtics "Butlletí d'Escacs."

La continuïtat és també constant en moltes d'aquestes publicacions. El "Butlletí Atlètic," fundat el 1943, el 1979 manifestava en el seu número 300 que era la revista atlètica més antiga de l'estat. Altres no obstant, seran efímeres tot i la voluntat de continuació, "Garrotxa Esportiva" n'és un exemple. D'altres, finalment, tindran a singulars protagonistes en la seva redacció. És el cas de "l'Oliba", deguda

a Lluís Solà i Dachs. Aquest mateix personatge fou l'autor de l'obra "Un segle d'humor català" (3). En aquest llibre hi ha un interessant estudi sobre el setmanari "Xut!", que fou la primera i més important publicació humorística d'esports (1922-1936) i que enceta una sèrie de publicacions de la mateixa temàtica. Així ho reconegué el periodista Manuel Amat en l'article que publicà fent esment com el periodisme esportiu va nèixer a Catalunya. (4) Aquest periodisme tingué alguns intents no reeixits a la postguerra com és el cas de "La Bimba" que va nèixer amb empena però que no va poder resistir per manca de lectors (5). Actualment la premsa esportiva és, com hem dit, molt nombrosa. L'obra "Bibliografia Nacional de Catalunya" en el seu apartat de publicacions en sèrie (any 1982) inclou els següents títols que recollim amb afany representatiu i no d'exhaustivitat:

"Apunts d'educació física i medicina esportiva"	"Flamarada" (Consell Com. d'esports. Olot)
"Areslux Granollers" (basquet)	"Marathon" (C. Marathon Catalunya)
"Athletae" (St. Celoni)	"Nus pla" (Agrup. escolta)
"Bici cross news" (Palau de Plegamans)	"Port Nautic Press" (supl. de "Diario Marítimas")
"Bol. Inf. C. D. Sicília"	"Portantveu" (Consell de l'Esport Escolar de Barcelona)
"Bol. Inf. Sport Ciclista Premià"	"Reial Club Marítim de Barcelona"
"Bol. Int. C.N. El Balis" (St. Andreu de Ll.)	"La Saga del Barça"
"But. d'Inf." (Amics Ciclistes Anoia)	"Scout M.S.C. 2000"
"But. mensual Ass. Cat. Pilots de Karting"	"Serralada" (C.M. l'Hospitalet)
"Contravent" (C.E. Premià de Mar)	"Solo Auto"
"Cucut" (Agrup. escolta)	"Tercer tiempo" (rugby)
"En marxa" (U.E. Mestral. Tarragona)	"Tramat" (escoltisme)
	"Verd i negre" (Club Juventut Badalona)
	"World Tae Kwond-Do"

Totes aquestes publicacions, tret del primer títol, són números 0 i 1 nascuts el 1982. Si no s'indica el contrari són de Barcelona.

Font: *Bibliografia Nacional de Catalunya. Publicacions en sèrie 1983*. Barcelona. Departament de Cultura. 1985.

Des d'“El Mundo Deportivo” fins l'“Sport” hi ha hagut una nombrosa sèrie de publicacions diàries, unes amb més èxit que d'altres que han constituït un cas insòlit en la premsa diària en ser especialitzades. Actualment han aparegut també diaris d'informació econòmica que, al costat del diari del port de Barcelona constitueixen l'altra temàtica en la qual la premsa diària s'ha especialitzat. Pràcticament tots els diaris, però, tenen seccions esportives que en algun cas ha estat tant extensa que fins i tot podríem entendre el diari com a esportiu, és el cas de “L'Instant” (1935-1936) dedicat bàsicament a espectacles, ràdio i esports.

“El Mundo Deportivo”, del qual se'n parla en aquestes mateixes pàgines, és un dels pocs periòdics que van commemorar el seu aniversari, en aquest cas el 75, amb un monogràfic (febrer 1981) dedicat a commemorar la història del rotatiu. Malauradament, però, apart de dues fotografies d'època no s'esmenta cap altra dada d'interès — tiratges, audiències, evolució de la temàtica, etc.—. I aquest aspecte reafirma la necessitat que —ara que afortunadament ja coneixem les publicacions que varen existir tant a nivell local amb els censos que paulatinament s'editen, com de Barcelona, que aplega la major part de la premsa esportiva d'abast general— pugui efectuar-se una síntesi històrica que aplegui la història d'aquesta important faceta de la premsa catalana. Molt especialment de la diària, que ha tingut diversos títols, algun de vida breu (“4-2-4”), altres de vida brevíssima (“ABB” i “Record” 1986) i d'altres de més dilatada (“Dicen...”), el mateix “El Mundo Deportivo” fins arribar a la renovació o modernització del sector que encapçala “Sport” que amb gairebé 70.000 lectors el 1989 es convertí en el dotzè diari de l'estat i tercer de Catalunya pel que fa referència al promig de difusió, mentre “El Mundo Deportivo” era, el mateix any, el catorzè i quart respectivament.

Conclusió

La concentració del sector de la comunicació també ha afectat a les publicacions. Ens trobem amb grups com Luike Editor que aplega a les revistes: "Autopista" (1961), "Motociclismo" (1959), "Automecánica", "Moto Verde", "Automóvil", "Avión Revue"... Aquesta tendència serà important en aquest sector on es produirà també el naixement de nous títols, però en existir una gran fragmentació (revistes dedicades a la caça, la pesca, el bàsquet, el futbol, la moto, etc.) confereix al sector la possibilitat que sigui la mateixa petita empresa la qui àgilment i dinàmicament pugui treure aquelles publicacions que les noves aficions del públic facin convenient.

Segueix la tònica d'una gran massa de butlletins d'entitats esportives, excursionistes, recreatives, etc. que apleguen a afeccionats a un esport i tenen en el portaveu el seu necessari lligam. A vegades aquest butlletí esdevé una important publicació fins i tot amb projecció internacional, com és el cas, posem per exemple, de les revistes d'espeleologia o d'escalada.

Finalment, el fenomen del Barça genera una gran massa de papers periòdics, crítics, divulgatius, promocionals, etc. que al costat de la premsa diària fan de l'esport un fenomen de masses amb importants repercussions en el món de la comunicació escrita. ■

32

Notes

- (1) *100 años de prensa deportiva en Cataluña*. Barcelona. s6d. 1964.
- (2) FIGUERES, Josep M.- *Aproximació a la premsa catalana excursionista de postguerra (1939-1981)* Dins les actes del Vè *Congrés Excursionista Català*. Barcelona. Departament de Cultura. 1982. ps. 174-192.
- (3) SOLA i DACHS, Lluís.- *Un segle d'humor català*. Barcelona. Bruguera. 1979. 3 vols. "Xut!" al vol. III ps. 257-469.
- (4) AMAT, Manuel.- El periodisme humorístic esportiu va néixer a Catalunya. "L'Avenç", 28 (1980) ps. 393-394.
- (5) V. El primer des del 36. "La Bimba", setmanari català humorístic d'esports. "Avui", 5-IX-1980 i Hoy "La Bimba", semanario catalán para tomarse el deporte en broma. "El Noticiero", 9-IX-1980.